

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשע"ח, 2018
מספר השאלון: 011282
קובץ: תשובות סופיות

עברית: הבנה והבעה

הוראות לנבחן

- עברית: הבנה, הבעה ולשון
הוראות לנבחן
א. משך הבחינה: שתיים.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון — הבנה והבעה — 60 נקודות
פרק א: הבנת הנקרא — 35 נקודות
פרק ב: הבעה — 25 נקודות
חלק שני — לשון: תחביר ומערכת הצורות — 40 נקודות
סה"כ — 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
ד. הוראות מיוחדות:
(1) יש לקרוא את המאמרים שבנספח ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.
(2) לכתוב טיוטה אפשר להשתמש בעמודים האחרונים (19–20) של השאלון.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

תשובות סופיות

חלק ראשון – הבנה והבעה (60 נקודות) / פרק א: הבנת הנקרא (35 נקודות)

שאלה 1

דוגמה 1: הפופ המזרחי, שבתחילת דרכו היה מוזיקה של בני עדות המזרח, החל להיות מושפע ממגוון סגנונות – ממוזיקה יוונית וטורקית וממוזיקת הפופ האיטלקית והספרדית.

דוגמה 2: המוזיקאים הישראלים מוסיפים אלתורי ג'אז למוזיקה שנכתבה מראש.

(דוגמה אפשרית נוספת: הזמר העברי התרחב, וכיום נכללים בו גם הרוק והזמר המזרחי.)

שאלה 2

- א. המוזיקה הישראלית היא בתהליך של שגשוג ופריחה.
- ב. "בעיניי אלה דוגמאות מובהקות לעשייה הקדחתנית ולחיוניות הרבה בתחום המוזיקה בישראל של תחילת המאה ה-21" (שורות 6–7).
- "מגוון הסגנונות והחידושים במוזיקה הולכים ומתרבים והם מצטרפים לפסיפס האדיר של המוזיקה בישראל" (שורות 44–45).

שאלה 3

- א. יוצרי המוזיקה המזרחית טענו שהמוזיקה שלהם היא מוזיקה ישראלית, ולכן ראוי להכיר בה כמוזיקה ישראלית לגיטימית. לדבריהם, התרבות הישראלית צריכה להיות נטועה במרחב התרבותי-גאוגרפי שלה – אגן הים התיכון – והמוזיקה המזרחית, הממזגת פופ ורוק עם מקורות ערביים, יווניים וטורקיים ועם מסורות יהודיות מארצות האסלאם, מבטאת בדיוק את השייכות הזאת.
- ב. עמדתו של הכותב חיובית מאוד: לדעתו המוזיקה המזרחית (הפופ המזרחי) היא "הפופ הישראלי האמיתי", והיא נמצאת כיום במרכז הקונצנזוס הישראלי.
- הסבר: לדבריו, מוזיקה זו משלבת את כל הניגודים המוזיקליים – שוליים ומרכז, מזרח ומערב – ולכן היא מייצגת את הישראליות כולה. הוא מציין גם שהזמרים המזרחים, שחוו בעבר קיפוח, מוכרים ואהובים כיום על כל תושבי ישראל (למשל אייל גולן ושרית חדד).

שאלה 4

- א. (1) ו-(2).

- ב. (1) חשיבותה של המוזיקה הפופולרית נקבעת על פי שני היבטים: ראשית, מספר ההשמעות והיקף המכירות; שנית, השפעתה על החברה – סגנונות של מוזיקה פופולרית הם כלי תרבותי שבאמצעותו קבוצות וקהילות שונות מגבשות את זהותן.
- (2) המוזיקה המזרחית ממזגת פופ ורוק עכשוויים עם מוזיקה ממקורות ערביים מגוונים וממקורות יווניים וטורקיים, ויש בה זיקה למסורות יהודיות מארצות האסלאם.

חלק ראשון — הבנה והבעה / פרק ב: הבעה (25 נקודות)

שאלה 5 – מאמר לדוגמה

ישראל צריכה לשיר בעברית

בשנים האחרונות רוב השירים שמייצגים את ישראל באירוויזיון נכתבים באנגלית. אומנם תחרות האירוויזיון היא תחרות בין-לאומית, וחשוב שהקהל באירופה יבין את השיר, אך לדעתי השיר הישראלי צריך להיות מושר בעברית, ולכל היותר לשלב בו שורות אחדות באנגלית.

ראשית, השיר באירוויזיון הוא כרטיס הביקור התרבותי של המדינה. כל מדינה שולחת לתחרות נציג שאמור להציג לעולם משהו ייחודי מתרבותה. אם כל המשתתפים שרים באותה שפה ובאותו סגנון, התחרות נעשית אחידה ומשעממת. העברית היא חלק בלתי נפרד מן הזהות הישראלית: זו שפה עתיקה שהתחדשה, ויש בה צליל מיוחד שאין לשום שפה אחרת. כששיר בעברית נשמע על במה אירופית, הוא מספר לצופים מי אנחנו. נוסף על כך, הנציג באירוויזיון מייצג גם את הציבור בבית, ורבים מן הצופים בישראל רוצים להזדהות עם שיר שנכתב בשפתם.

שנית, ההיסטוריה של התחרות מראה ששפה מקומית אינה מכשול להצלחה. ישראל זכתה במקום הראשון בשנת 1978 עם "אבניבי" ובשנת 1979 עם "הללויה", ושני השירים הושרו בעברית. גם מדינות אחרות זכו בשירים בשפת המקור: בשנת 2017, למשל, זכתה פורטוגל בשיר שקט שהושר כולו בפורטוגזית, שפה שרוב הצופים באירופה אינם מבינים. הקהל מתחבר בעיקר ללחן, לביצוע ולרגש, ולא בהכרח למילים.

מצדדי השירה באנגלית טוענים כי שיר שהמילים שלו מובנות לקהל הרחב מקבל יותר קולות. אכן, הבנת המילים יכולה לעזור, אך אפשר להשיג זאת גם בדרך אחרת: לשלב בשיר פזמון חוזר באנגלית, או לכתוב שורות מפתח שקל לזכור. כך השיר יישאר ישראלי ובכל זאת יהיה נגיש לצופים. ויתור מוחלט על העברית הוא מחיר גבוה מדי בעבור כמה נקודות נוספות, ואין כל ערובה שהשירה באנגלית אכן תביא אותן. שיר באנגלית אף עלול להיבלע בין עשרות שירים דומים לו.

לסיכום, האירוויזיון הוא הזדמנות להציג לעולם את התרבות הישראלית, והשפה העברית היא לב התרבות הזאת. לכן ראוי שנציגי ישראל ישירו בעברית ויגאו בה, ובמידת הצורך ישלבו בשיר מעט אנגלית כדי לקרב אליו את הקהל.

שאלה 6 – מאמר לדוגמה

חברות אמיתית אינה שתיקה

בחברת בני הנוער נחשבת ההלשנה לאחד החטאים החמורים ביותר. מי שמספר למבוגר על מעשה של חבר עלול לקבל את הכינוי "מלשן" ולמצוא את עצמו מחוץ לחבורה. אך האם נאמנות לחבר פירושה לשתוק תמיד? לדעתי לנאמנות יש גבול ברור: כאשר חבר מסכן את עצמו או פוגע באחר, חובתנו לפעול, גם במחיר של כינוי מעליב. ראשית, נאמנות אמיתית נמדדת בדאגה לטובתו של החבר, ולא בשמירה על סודותיו בכל מחיר. בכיתה שלי היה נער ששתה אלכוהול בכל מסיבה, ופעם אחת איבד את הכרתו. חבריו פחדו להיות "מלשנים" ולא סיפרו לאיש. רק כשאחת החברות פנתה ליועצת, הוא קיבל עזרה. בהתחלה כעס עליה, אבל כעבור כמה חודשים הודה לה. השתיקה לא הייתה נאמנות, אלא הפקרה: אילו המשיכו חבריו לשתוק, הסוף היה עלול להיות טרגי.

שנית, הנאמנות לחבר אינה יכולה לבוא על חשבון אדם אחר. כאשר חבר מבצע מעשי אלימות או מתעלל בתלמיד חלש, השתיקה הופכת אותנו לשותפים. חבר שלי סיפר לי שבשכבה שלו הוחרם תלמיד והוכה שוב ושוב, ואיש לא העז לדווח. הפגיעה נמשכה חודשים ארוכים, והתלמיד המוחרם עבר לבסוף לבית ספר אחר. כל מי שידע ושתק נשא באחריות חלקית למה שקרה לו. ערכים כמו הגינות ואחריות כלפי החלש חשובים יותר מן הרצון להיות מקובל.

יש הטוענים כי דיווח למבוגרים פוגע באמון שבין חברים, וכי צריך לפתור בעיות בתוך החבורה. אכן, במקרים קלים, כמו איחור או העתקה בשיעורי בית, עדיף לדבר עם החבר ישירות ולא לרוץ למורה. עם זאת, כאשר מדובר בסמים, באלכוהול או באללימות, בני נוער אינם יכולים להתמודד לבד, ופנייה למבוגר היא הדרך היחידה לעצור את הסכנה. אפשר גם לפנות בדיסקרטיות, כך שהחבר לא ייחשף מול כולם.

לסיכום, הנאמנות לחברים היא ערך חשוב, אך היא נגמרת במקום שבו מתחילה סכנה לחיים או פגיעה באחר. מי שמדווח במצב כזה אינו "מלשן", אלא חבר אמיתי, שמוכן לשלם מחיר חברתי כדי להגן על מי שחשוב לו. הגיע הזמן שגם בני הנוער יבינו זאת.

חלק שני — לשון: תחביר ומערכת הצורות (40 נקודות)

שאלה 7

- א. (1) משפט איחוי (מחובר): [אומנם על תוכניות המציאות המוזיקליות נמתחה ביקורת קשה], [אך בזכותן עלתה המודעות של מערכת החינוך לחשיבות הרוק הישראלי].
- (2) משפט מורכב: יוצרי המוזיקה המזרחית רוצים [שהציבור יראה במוזיקה שלהם מוזיקה ישראלית]. – פסוקית מושא.
- (3) משפט מורכב: שירי ארץ־ישראל מייצגים תפיסה [הרואה את הישראליות במונחים של בדלנות מקומית]. – פסוקית לוואי.
- (4) משפט פשוט.

ב. משפט (1):

- איבר א – נושא: ביקורת (קשה); נושא: נמתחה.
- איבר ב – נושא: המודעות (של מערכת החינוך...); נושא: עלתה.
- משפט (2):
- במשפט העיקרי – נושא: יוצרי (המוזיקה המזרחית); נושא: רוצים.
- בפסוקית – נושא: הציבור; נושא: יראה.

שאלה 8

- א. (1) [אף על פי שנמתחה ביקורת על תוכניות המציאות המוזיקליות], הן זכו לאחוזי צפייה גבוהים מאוד.
(2) לעיתים קרובות זמרים ישראלים שרים באנגלית [מאחר שהם מתכננים קריירה בין-לאומית].
(3) אירועים מוזיקליים רבים נערכים באיצטדיוני ספורט [כדי שקהל רב יצפה בהם].
(4) להקת כוורת התפרקה סופית [לאחר שסיימה את הופעתה בפארק הירקון בקיץ תשע"ג].

ב. משפט (1): ויתור.

משפט (2): סיבה.

משפט (3): תכלית.

משפט (4): זמן.

ג. משפט (1) – קשר של ויתור.

ד. יוצרי המוזיקה המזרחית הודיעו: "לא נוותר על דרישתנו שהמוזיקה שלנו תיחשב מוזיקה ישראלית לגיטימית".

שאלה 9

א. הן ← הם

שמאפשרות ← שמאפשר

זהותם ← זהותן

המשפט המתקן: סגנונות של מוזיקה הם כלי תרבותי שמאפשר לקבוצות בחברה לגבש את זהותן.

ב. בכל השיבושים הופר כלל ההתאם: כל רכיב במשפט צריך להתאים במין ובמספר לשם שאליו הוא מתייחס – האוגד מתאים לנושא (סגנונות – הם), הנשוא בפסוקית הלוואי מתאים לשם המתואר (כלי – מאפשר), והכינוי החבור מתאים לשם שהוא מחליף (קבוצות – זהותן).

ג. המילה היוצאת דופן: הן(2).

תפקידה התחבירי: נושא.

התפקיד המשותף לשתי האחרות (היא(1), הן(3)): אוגד.

ד. (1) נושא.

(2) לוואי.

(3) מושא.

(4) נשוא.

שאלה 10

שורש	בניין	זמן	הצורה הפעילה
ר-כ-ב	הופעל	הווה	מְרַכֵּב
א-ה-ב	קל (פעל) – בינוני פעול	הווה	אוֹהֵב
נ-ג-ש	הופעל	עתיד	תִּגְשֵׁשׁ
ת-ר-ג-ם	פועל (פעל)	עבר	תִּרְגַּם

שאלה 11

- א. (1) הַצָּעָה (שורש י-צ-ע, גזרת פ"י / פ"צ; שאר הפעלים מגזרת פ"נ).
 (2) הַקִּיפּוֹ (ציווי).
 (3) עבר.

הפועל	שורש	בניין	זמן	גוף
נִפְתַּח(1)	פ-ת-ח	נפעל	עבר	נסתר (הוא)
נִפְתַּח(2)	פ-ת-ח	קל (פעל)	עתיד	מדברים (אנחנו)

- ג. (1) מְכִיר.
 (2) הִכְנִס.
 ד. הִבֵּט — הִשָּׁגָה: הפעיל.
 גִּבּוּשׁ — פְּרִנָּסָה: פיעל.
 שִׁרְפָה — נְשִׁירָה: קל (פעל).

שאלה 12

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי	הלחם בסיסים
כָּנַר, פִּיּוּט, צָלִיל, תִּזְמֶרֶת	שִׁירוֹן, קָלִידָן, פְּזִמוֹנָאִי	חִמְשִׁיר, רִמְקוֹל, מַחְזָקֵר

- ב. השם היוצא דופן: פְּחִית.
 משמעות הצורן הסופי שלו: הקטנה (פח קטן).
 משמעות הצורן הסופי של שאר השמות: כלי רכב.
 ג. השם היוצא דופן: קֶטֶר.
 משמעות המשקל של שאר השמות: בעלי מקצוע.

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon